

BECHA

JACK STOOP

Vaar K bke, een bijzonder Beeker volksverhaal

Het volksverhaal over Vaar K bke is voor het eerst opgeschreven door de Limburgse dichter en verhalenverzamelaar Pierre Kemp in zijn Limburgs Sagenboek uit 1925. Waar, wanneer en door wie hij het heeft horen vertellen of uit welk eerder boek of tijdschrift hij het heeft overgenomen, is niet bekend. We weten wel vrij zeker dat hij het verhaal niet zelf verzonnen of samengesteld heeft, omdat hij in de inleiding van zijn sagenboek expliciet stelt dat hij de gebundelde sagen onveranderd heeft overgenomen of opgeschreven.

Vaar K bke is in meerdere opzichten een bijzonder verhaal. Zo is het, in tegenstelling tot de meeste volksverhalen, heel specifiek over de identiteit van de hoofdpersoon en de lokatie waar het zich afspeelt. Vaar K bke is namelijk de bijnaam van Jacob Martens die als voerman werkte op de hoeve Gen Hoes bij Spaubeek/Sint-Jansgeleen. Verder heeft het verhaal over Vaar K bke een goed uitgewerkte verhaallijn met zelfs enkele nevenverhalen, terwijl de meeste volksverhalen dit missen en nogal anekdotisch van karakter zijn.

Het hoofdverhaal is dat Vaar K bke zijn ziel aan de duivel heeft verkocht in ruil voor magische krachten. Dit komt de pastoor ter ore en deze besluit alles te doen om Vaar K bkes ziel terug te winnen en hem zo voor de hel te behoeden. Om de ziel terug te krijgen moet de pastoor en Vaar K bke met diens paard en

wagen zonder uit te stappen naar Weert en terug rijden. De duivel doet uiteraard zijn best om deze tocht zo onplezierig mogelijk te maken.

Dit verhaal wordt ingeleid met een paar anekdotes over de magische kunsten van Vaar K bke en vertelt hoe deze een groot aantal duivels oproept om zijn zwaar beladen wagen een steile helling op te duwen en hoe hij met een toverspreuk en een gebaar in een oogwenk de bonen in de moestuin van Gen Hoes opbindt. Een opvallend detail hierbij is dat er in hetzelfde sagenboek van Pierre Kemp een anekdote staat over een knecht op Kasteel Horn die op exact dezelfde manier magisch de bonen van zijn heer opbindt.

Een volgende bijzonderheid van Vaar K bke is, dat het een tovenaars (de hoofdpersoon) en een weerwolf samenbrengt. Vaar K bke wordt op een nacht namelijk besprongen door een weerwolf, die zich door zijn slachtoffer wil laten dragen tot die uitgeput is.

Uiteraard is in dit verhaal Vaar K bke de weerwolf de baas en jaagt hij hem definitief weg uit Beek. De plaats waar dit gebeurde heet tot op heden nog Wolfeynde. Dit soort ontmoetingen met en ontsnappingen aan weerwolven zijn op zich niet zo bijzonder; Pierre Kemp stelt in de inleiding van zijn sagenboek dat er in Limburg zoveel weerwolfverhalen de ronde doen, dat hij zich heeft moeten beperken tot de meest voorkomende of origineelste varianten. Maar meestal zijn het gewone burgers die met weerwolven te maken krijgen en geen tovenaars, zoals in ons verhaal.

Een laatste bijzonderheid is dat de weerwolf-verhaallijn in Vaar K bke een zogenaamde 'plaatsnaam-verklaringssage' is: een verhaal dat uitlegt waar een plaatsnaam vandaan komt. Vaak zijn dit aparte, losstaande verhalen en het is vrij zeldzaam dat het hier als onderdeel van een ander, overkoepelend, verhaal is opgenomen.

Zo, ik heb nu aardig wat verteld over het verhaal van Vaar K bke en ik wil nu graag het verhaal zelf gaan vertellen. En omdat het hele verhaal in proza al op de website van de heemkundevereniging staat, heb ik het speciaal voor Becha omgezet in versvorm.

Ik wens jullie veel plezier bij het (hardop voor het beste resultaat) lezen ervan!

Knipsilhouet van H.D. Voss uit het Gelders Sagenboek van J.W.R. Sinninghe (uitg. 1975)

Vaar K bke

Vaar K bke was de voerman
van een Beeker boerderij,
hij reed met paard en wagen
en deed aan toverij.

Hij had z'n ziel verkocht
om magie te mogen leren,
maar moest in ruil daarvoor
dan wel de duivel eren.

Het ging hem niet om geld,
om rijkdom, roem of eer;
hij wilde z'n makkers imponeren
en de meiden nog veel meer.

Vaar K bkes paardenkar
vervoerde de zwaarste vrachten
en reed vele malen sneller
dan je zou verwachten;

Zelfs de steilste helling
deerde z'n oude paardje niet,
omdat Vaar K bke voor elk wiel
zeven duivels duwen liet.

Eens wilde hij met zijn vrienden
in Spaubeek naar de kermis toe,
maar zij moesten nog bonen binden,
wat veel werk is en gedoe.

Nu dat was geen probleem:
met een spreuk en een gebaar
maakte Vaar K bke snel
het hele klusje klaar!

Al deze vreemde daden
kwamen ook de pastoor ter oor;
en die wilde graag voorkomen
dat hij een schaap verloor.

Meneer pastoor dacht bij zichzelf:
'Die K bke is geen kwaai knul,
maar met zo'n verkochte ziel
is hij straks wel de lul.'

Hij liet K bke komen biechten
en vroeg hem toen: 'Hoe duur
is het je ziel terug te kopen,
te redden van het hellevuur?'

'Als ik u, pastoor, vrijwillig
heen en weer naar Weert vervoer,
dan alleen, meneer pastoor,
geeft de duivel mij mijn ziel retour.'

En zo gezegd was zo gedaan,
ze zijn meteen naar K bkes kar gegaan;
pastoor zat achterin, Vaar K bke op de bok,
van voor geen paard maar een duivel die trok.

En met deze snelheidsduivel als peerd
werd het een woeste rit naar Weert:
ze stoven over straten, wegen, paden,
doodsbenauwd maar vastberaden,

Hotsend, klotsend, bijna botsend,
misselijk maar nog net niet kotsend
kwamen ze met hun twee n
heelhuids Weert binnen gere n.

Daar zei de duivel tegen meneer pastoor:
'U kunt ook met de trein terug hoor.'

Maar die wilde daar niets van weten,
was Satans belofte niet vergeten;
hij zei tegen K bke: 'Rij naar huis, vlug,
dan krijg je je verdoemde ziel terug.'

Vaar K bke keerde z'n kar met veel kabaal,
terug naar Beek, door de lucht ditmaal.
Zo vloog de wagen met onze helden
over dorpen, akkers, bossen, velden.

Maar de duivel liet de wind woest waaien
in de hoop dat die hen neer zou maaien;
hij riep regen op en donderkracht:
de wolken spuugden vuur die nacht.

De wagen met Vaar K bke en de pastoor
slingerde, steigerde, maar vloog door,
door en door, verder naar het Zuiden
waar reeds de ochtendklokken luidden.

En met een enorme klap, mijlenver te horen,
knalde de wagen tegen Sittards kerktoren.
Verwond, verwaasd en aangeslagen
herwon Vaar K bke de macht over z'n wagen,
vloog verder naar Beek, door het helse weer,
en stortte daar dramatisch neer.

Een harde klap, een gapend gat,
maar, de hemel zij geloofd,
Vaar K bke en de pastoor
leven nog, zijn slechts verdoofd.

Vaar K bke heeft z'n ziel terug,
pastoor z'n missie is geslaagd:
hij heeft in deze helse nacht
niet voor niets zijn leven gewaagd.

Vaar K bke leefde nog lang
stierf gelukkig een 'goede dood';
hij is nu in de hemel,
de duivel heeft het weer verkloot!

*Knipsilhouet
van H.D. Voss
uit het Gelders
Sagenboek van
J.W.R.
Sinninghe
(uitg. 1975)*